Nils Qwerin

En intervju av Julia Peralta

30 oktober 2007

Intervju 39

Från matematikmaskin till IT

Denna intervju har genomförts inom ramen för projektet Från matematikmaskin till IT som är ett samarbete mellan Avdelningen för teknik- och vetenskapshistoria vid KTH, Dataföreningen i Sverige och Tekniska museet finansierat av Riksbankens Jubileumsfond och Stiftelsen Marcus & Amalia Wallenbergs minnesfond. Originalinspelning och transkript finns tillgängliga på Tekniska museet i Stockholm. Intervjun bör refereras på följande sätt:

Nils Qwerin, intervju från 2007 av Julia Peralta, Avdelningen för teknik- och vetenskapshistoria, KTH, Stockholm.

Nyckelord: Statskontoret, Statens Datamaskinfond, IBM, Finansdepartementet, Rikskatteverket, CPR, Torsten Frank.

Abstract

This interview with Nils Qwerin was conducted at the Royal Institute of Technology (KTH) in Stockholm by Julia Peralta on 30 October 2007. The interview covers Qwerin's work experiences at the Swedish Agency of public Management as Purchasing Officer. Furthermore the interview offers a view concerning Statskontoret's IT-purchasing during the seventies. The interview focuses on the agency's role concerning giving priority to the needs of the different public authorities and the financing and purchasing regarding the computers the agencies needed. Statskontoret was the biggest computer-purchaser in Europe and all the international computer vendors were eager to push their interests.

Informant: Nils Qwerin
Intervjuare: Julia Peralta
Tid: 30 oktober 2007
Plats: Stockholm

Julia Peralta: Idag är det den 30 oktober 2007 och jag sitter här med Nils Qwerin. Jag skulle be dig, Nils, börja med att berätta lite grand om din bakgrund, var föddes du någonstans?

Nils Qwerin: Jag är född och uppvuxen i Lund och jag läste där och i Stockholm sedan. Jag läste matematik, numerisk analys, fysik och meteorologi. Jag är också utbildad meteorolog och jag jobbade några år som meteorolog på SMHI i flygvädertjänsten nere i Malmö. Jag var väldigt intresserad av datorer och på den tiden var numerisk analys det ämne man läste när man ville veta någonting om datorer och lära sig programmera dem. Så småningom började jag på Kockums, skeppsvarvet i Malmö, där jag sysslade mycket med fartygsautomation. Vi utvecklade styrsystem för tankar och sedan installerade den på tankfartyg, va, system som styrde och navigerade fartygen. Efter det började jag på Statskontoret. Där började jag hösten 1971 och jag anställdes då som expert på minidatorer. Det hade jag lärt mig på Kockums, att programmera dem och förstå hur de fungerade … och på Statskontoret så tyckte man att man behövde någon som kunde någonting om minidatorer.

Julia Peralta: Ja, var det nytt med minidatorer?

Nils Qwerin: Ja, minidatorerna kom någon gång, -67 till -70 ungefär.

Julia Peralta: Var du den första som anställdes med den uppgiften?

Nils Qwerin: Ja, jag tror jag var det, ja. Det var liksom därför man ville ha mig helt enkelt, så då började jag på Statskontoret hösten -71. Och då började jag med upphandlingsfrågor. Det var en fantastisk miljö att komma till Statskontoret då 1971. Statskontoret var en arbetsplats där man fick stort ansvar med en gång och det hände mycket sådant där. Man fick stort ansvar med en gång när man började jobba där.

Julia Peralta: Och det var någonting du trivdes med?

Nils Qwerin: Där trivdes jag jättebra, ja.

Julia Peralta: Men du fick alltså arbeta med upphandlingsfrågor och inte med teknikfrågor?

Nils Qwerin: Nej, det fanns ju teknikfrågor också men man måste kunna tekniken för att inför upphandlingar skrev vi ju kravspecifikationer för datorsystem. Det var därför man måste kunna tekniken också.

Julia Peralta: Men du trivdes bättre med den här positionen som, alltså med upphandlingsfrågor?

Nils Qwerin: Ja, jag tyckte det var väldigt intressant för att man kom hela tiden i kontakt med teknikfronten. Sverige var faktiskt väldigt framgångsrikt. Myndigheterna köpte ofta datorsystem som låg längst fram på fronten.

Julia Peralta: Ja, för nu var det lite utmanande …

Nils Qwerin: Ja just det, man fick en väldigt bra insikt i hur utvecklingen.

Julia Peralta: Länge, hur länge då?

Nils Qwerin: Ja, för jag … jag måste erkänna, jag kommer inte riktigt ihåg det här. Jag började där -71, så småningom blev jag chef för den upphandlingsverksamheten.

Julia Peralta: Du blev chef för …?

Nils Qwerin: För upphandlingsverksamheten. Och det var jag i ett antal år. Sedan gick jag vidare till andra chefsjobb inom Statskontoret. Men så jag jobbade med upphandlingsverksamheten åtminstone fram till i slutet av 80-talet om jag kommer rätt ihåg. Ganska länge, alltså.

Julia Peralta: Och under hela 70-talet så var det upphandlingsfrågor du hade.

Nils Qwerin: Ja, och det gjorde att jag kom i kontakt med i stort sett alla myndigheter som hade ADB som det hette på den tiden.

Julia Peralta: Men du anställdes och då var du den första som anställdes för att arbeta med minidatorer. Var du den första som anställdes till upphandlingsverksamheten, upphandlingsdelen också?

Nils Qwerin: Nej, det var jag inte. Det fanns en gruppering tidigare, va. Upphandlingsverksamheten initierades omkring 1967.

Julia Peralta: Vet du någonting om tiden före dig?

Nils Qwerin: Nej, lite grand. Det fanns ju när jag började -71, fortfarande spår och rester, reminisenser av andra verksamheter alltså. Det fanns fortfarande folk kvar som hade jobbat på Matematikmaskinnämnden, och det fanns dokument kvar helt enkelt va och sådant här, va. Det fanns till och med lite utrustning kvar från den tiden, va. Det satt i väggarna på något sätt, va, historiken helt enkelt och många, de som jag arbetade med de första åren, de hade ju varit med ganska länge, från, det fanns en del från Matematikmaskinnämnden, va, men också från de första upphandlingarna som Staten gjorde.

Julia Peralta: Hur många var ni i gruppen när du började, kommer du ihåg?

Nils Qwerin: Nej, det gör jag inte fast jag skulle tro att vi …

Julia Peralta: … men var det en stor grupp?

Nils Qwerin: Nej det var en femtontal pers, någonting sådant, kanske tio-femton pers eller någonting sådant Och rollen var ju att upphandla utrustning så effektivt som möjligt … och se till att myndigheterna utnyttjade datorerna så bra som möjligt. Men det fanns också samordningsansvar att se till att myndigheterna fick utrustning som var balanserad mot deras behov. Och vad som var speciellt var ju också att Statskontoret på den tiden hade hand om finansieringen av köpet. Vi betalade datorerna som sådana och hyrde i

princip ut dem till myndigheterna. Man kan säga att vi var ett leasingföretag på den tiden. Vi var en väldigt stor ägare. Det sades alltid att vi var den största datorägaren i Europa. I samordningsansvaret ingick att vi granskade myndigheternas behov, sedan lämnade vi förslag till Finansdepartementet.

Julia Peralta: Du hade ett samarbete med myndigheterna eller i alla fall en liksom samordningsroll i relation till myndigheterna, men var också en bollplank till Finansdepartementet också. Så att du var en mellanlänk om man säger så, som chef?

Nils Qwerin: Varje sommar samlade vi in myndigheternas behov. Alla myndigheter fick anmäla till Statskontoret vad de behövde och vi gick igenom det under sommaren. Sedan lämnade vi ett förslag till Finansdepartementet att hur mycket pengar vi behövde för att tillgodose myndigheternas behov.

Julia Peralta: Och detta gjordes, gjorde ni varje år?

Nils Qwerin: Det gjorde vi varje år, ja.

Julia Peralta: Var det ungefär samma takt under hela den här perioden?

Nils Qwerin: Nej, det är klart att det växte något våldsamt.

Julia Peralta: Det gjorde det?

Nils Qwerin: Ja, men det var, under den här perioden, flera av de stora systemen utvecklades, inte första generationens system, de fanns där redan, men steget mot on-line system togs under denna tid.

Julia Peralta: Hade du andra samarbeten eller andra, alltså, vad skall man säga, en roll gentemot andra, internt, menar jag, andra avdelningar på Statskontoret?

Nils Qwerin: Nej alltså, Statskontoret hade ju olika roller på den tiden. En var att hålla i datorerna som sådana, upphandla dem och se till att det blev välbalanserat. Det gjordes på den avdelningen som jag arbetade på. Sedan så fanns det utredningsavdelningar, tre stycken på Statskontoret. De var under den här perioden, ofta invecklade i systemutvecklingsprojekt. De deltog i projekten helt enkelt tillsammans med myndigheterna. Bakgrunden till det, det var ju att det fanns inte så mycket ADB-kompetens på den tiden och framförallt var det leverantörerna som satt på kompetensen. Det fanns ett politiskt intresse av att leverantörerna skulle ha en stark motpart var det tänkt och det blev Statskontoret. Så att Statskontoret skulle då hjälpa myndigheterna att utveckla de nya systemen, men också samtidigt styra myndigheterna så att det inte blev för stort eller felaktigt eller någonting annat Så att det fanns en dubbelroll där, dels att hjälpa myndigheterna men också att titta på sakerna ur Regeringens perspektiv som är helt annorlunda. Det är, det blir liksom två olika perspektiv. På den tiden så hade Statskontoret bägge rollerna. Dels ha Regeringens perspektiv men också hjälpa myndigheterna.

Julia Peralta: Så du var en mellanhand?

Nils Qwerin: En mellanhand, ja. Så småningom så förändrades det en del. Det går inte i längden att ha två perspektiv på en verksamhet, dels företräda Regeringen på något sätt och dels hjälpa myndigheterna. Så småningom renodlades Statskontorets roll att vara, ett

statsorgan, att när man tittar på en fråga så ser man det ur Regeringens perspektiv, vad är bäst för allting så att säga, helheten helt enkelt. Men på den här tiden, alltså 70-talet då, då var det en blandning av bägge rollerna men den renodlades senare. Så att Statskontorets roll att hjälpa myndigheterna att utveckla system försvann under 70-talet och ersattes av en mer granskande roll.

Julia Peralta: Det blev mer liksom en kontroll …?

Nils Qwerin: Kontroll, ja. Det blev allt tydligare och tydligare sedan när det gick in i 90-talet. Under 90-talet så fick vi ofta frågor av typen är det här systemet för dyrt. Är det motiverat? och är det korrekt? Eller, fungerar det? så tittade vi på dem aspekterna.

Julia Peralta: Utvärderingar?

Nils Qwerin: Utvärderingar, ja just det, review, kallade vi det, körde vi ganska mycket med. Så att det skedde en rollförändring under, inte under 70-talet, då var det fortfarande bägge två, alltså stödjande och styrande men sedan så skedde en renodling av rollerna.

Julia Peralta: Men, i din roll så var du tvungen att veta vad utredningsavdelningar höll på med och var de befann sig i för fas och sådant där för att kunna göra upphandlingarna, var du tvungen att ha koll på var de …?

Nils Qwerin: Ja, just det, jo men alltså, en upphandling så gick det till på det sättet att man skrev en kravspecifikation som var liksom en bibel eller ett fundament för själva upphandlingen och där måste man ju beskriva …

Julia Peralta: Och den grundade sig i lite grand utredningsavdelningen?

Nils Qwerin: Ja, inte lite grand utan den grundades, ja, mer eller mindre, alltså, på den. Man måste ju veta liksom vad systemet skulle göra och så var det mycket kontakter med utredningsavdelningen, men det var också konflikter klart. Därför att, jag menar vi skulle bromsa lite grand medan utredningssidan skulle mera hjälpa och se till så att inte …

Julia Peralta: Fast att det var ändå samma myndighet?

Nils Qwerin: Ja, just det, men det var ju två olika roller. Så det fanns, inte mycket konflikter, men det fanns en del spänningar. Sedan var det ju så att formellt så var det Statskontoret som fattade besluten om vilka datorer som skulle väljas. Det gjorde att det uppstod konflikter mot myndigheterna också, självklart. Det fanns ett antal stora konflikter gentemot myndigheterna och om vilka datorer de skulle ha.

Julia Peralta: Om du tänker på de delarna i ditt arbete, de här du berättade om, de här, i princip tre delar, tre samarbeten, mot Finansdepartementet och myndigheterna men också mot, internt mot Statskontorets andra avdelningar. Vilken del uppskattade du mest?

Nils Qwerin: Ja, ja det kan jag inte svara. Det är klart det var intressant att ha kontakterna i Finansdepartementet.

Julia Peralta: Där hade du större möjlighet att påverka?

Nils Qwerin: Ja, just det ja, Men det var en väldigt fri och stark roll som man hade som upphandlare för att man bestämde ganska mycket vad som skulle upphandlas och vilka fabrikat et cetera som skulle upphandlas.

Julia Peralta: Och det var väl lite den här rationaliseringen eller vad var det för drivkraft?

Nils Qwerin: På den tiden så utvecklades system ur två aspekter. Dels väldigt tidigt så var det ju för att möjliggöra nya typer av reformer. Men hela tiden var det ju också rationalisering, att göra besparingar, att effektivisera myndigheternas inre verksamhet. Sedan, om vi går längre fram i tiden under 90-talet, då var det ju kanske inte så mycket system för att effektivisera myndigheterna som att ge bättre service till kunder, medborgare, företag, va. Man bytte perspektiv lite grand där.

Julia Peralta: Ja, då var systemet uppbyggt i princip.

Nils Qwerin: Vad sade du.

Julia Peralta: Då var systemet uppbyggt.

Nils Qwerin: De interna systemen var ju uppbyggda, ja. Under 90-talet blev det allt viktigare att underlätta för kunderna helt enkelt. Det blev det viktigaste, så där skedde en perspektiv …

Julia Peralta: … förändring. Om du tänker på de här tio åren, eller nio, den här perioden 70 till 80. Var det några mätbara förändringar i ditt arbete?

Nils Qwerin: Nej på den tiden så var det en, om jag kommer rätt ihåg, serie av stora upphandlingar när myndigheterna började ta terminalteknik i anspråk. Vad som hände under den här perioden, det var ju att man började använda terminalbaserade system och realtidssystem. Tidigare hade det ju varit mest batchorienterat som det hette på den tiden eller Satsvisa system. Man skickade in någonting i datorn och sedan fick man ut ett resultat via hålkorten. Men under den här perioden så införde vi terminalbaserade system, alltså så att tjänstemännen på myndigheterna satt och knappade in någonting i datorerna och sedan så fick de då svar eller någonting. Jag tror nog att det var så det skedde på alla myndigheterna då. Man övergick till terminalbaserade system och det var det som skedde under 70-talet. Och där fanns en serie av system varav Bilregistret var det första som infördes under -70, -71. Sedan kom skatten och Försäkringskassan, Polisen, Tullen och et cetera, va. Så att den stora uppgiften under 70-talet, det var att upphandla landsomfattande terminalbaserade system. Det fanns ju inte PC på den tiden utan det fanns ju, jag vet inte om du vet vad en terminal är för någonting.

Julia Peralta: Nej, men jag förstår på ett ungefär.

Nils Qwerin: En bildskärm helt enkelt va som är utan programmeringsförmåga som kopplades till en centraldator som bara samlar in allting sådant, ja. Och det fanns det våldsamma diskussioner om hur många terminaler skulle man ha per anställd och sådant. Idag är det fullständigt otänkbart, alltså, men det var våldsamma diskussioner.

Julia Peralta: Om du kommer ihåg, alltså om vi pratar om ditt samarbete med myndigheterna eller den här kommunikationen med myndigheterna, hur, eftersom det var de

som ändå skulle använda tekniken, fanns det, var det helt oproblematiskt det här samarbetet. Det var bara en självklarhet att de skulle använda sig av tekniken då när du började jobba med det eller fanns det betänkligheter från myndigheternas sida liksom att man tvivlade på om de även skulle ta steget eller?

Nils Qwerin: Nej, jag uppfattade inte att det fanns några betänkligheter för min del på någon sida. Integritetsaspekterna hade inte, var inte så aktuella då. De kom först lite senare, utan jag tror, om jag uttrycker mig lite slarvigt så var myndigheterna ganska teknikglada. Det fanns kritiker, visst fanns det, det om att man anser att de byggde upp storebrorsystem och allt. De fanns, men de fanns egentligen inte i myndighetsvärlden. Och Datainspektionen fanns ju inte på den tiden, utan, det var liksom, utan man såg nog i grunden ganska positivt på den här utbyggnaden helt enkelt.

Julia Peralta: Fanns det motstånd från någon annanstans i samhället som du kan komma ihåg i din roll?

Nils Qwerin: Det fanns motstånd visst fanns det. Dels fanns det någon slags teknisk motstånd som innebar att det fanns grupperingar som tyckte att man skulle inte använda stordatortekniken så mycket. Och man skulle inte centralisera det. Stordatorn innebar centraliseringen av allting till en datacentral, utan man skulle använda någon distribuerad teknik med miniatorer som man hade på den tiden. Det fanns en ganska sådan kraftig diskussion kring alla system som byggdes upp egentligen, skall de göras centrala eller skall de göras distribuerande. Sedan så, det började komma också någon form av integritetsdebatt i början på 70-talet som blev tydligast när det gäller Skatteverket, eller som det hette då Riksskatteverket som ville utveckla ett system som hette CPR, Centrala Personregistret som skulle vara en central databas över personerna. Vi upphandlade datorer för det systemet på Statskontoret men det stoppades i Riksdagen, plötsligt, någon gång under 70-talet. Vad som sedan hände, det har jag lite oklart för mig. Idag har vi de facto ett centralt personregister. Det är nästan roligt, vi har det, men det stoppades då i alla fall.

Julia Peralta: Varför?

Nils Qwerin: Ja, det var integritetsaspekt, alltså. Man, storebrorsdebatten helt enkelt, va, att man skall inte samla så mycket, vad händer i krislägen och om vi blir invaderade och sådant, det var väl det ungefär som bidrog. Så att det, i grunden fanns det ju någon slags positiv framtidstro på datorerna. De hjälpte, de hjälpte till helt enkelt.

Julia Peralta: Och egentligen var både Finansdepartementet och myndigheterna överens.

Nils Qwerin: Ja, det var bara alltså det fick ju inte kosta för mycket helt enkelt när man då skulle…

Julia Peralta: Det var bara Regeringen som kunde kontrollera att det skulle gå?

Nils Qwerin: Från början så var det ju kostnadskalkyler väldigt rudimentära. Det var ju centralt, mycket. Datorerna kostade ju ofantligt mycket mer då än nu. Jag kommer ihåg att i vår verklighet fokuserade vi mycket, vad kostar datorn, vad kostar det att underhålla och driva den i fem eller sju år. Det var oerhört centralt, helt enkelt. Jag tror man kan säga att man glömde bort ganska mycket utvecklingskostnader och personalkostnader och sådant. Senare så kom det en speciell förordning om systemutveckling som gick ut

på att man skulle beakta den totala kostnadsmassan, både utvecklingskostnader och investeringskostnader. Ooch då blev kalkylerna lite bättre men det skedde i slutet av 70-talet om jag kommer ihåg.

Julia Peralta: Men sedan om du tänker på ditt arbete i relation till myndigheterna, det handlade om att, som sagt, utifrån utredningsavdelningarnas underlag…

Nils Qwerin: Alltså utredningsavdelningarna, de var ju bara inne på i de allra största systemen. De hade en helt annan verksamhet där de inte var inne på, en stor mängd system där man inte var inne på det sättet.

Julia Peralta: Hur, hur då, när de skulle upphandla till, även till mindre system?

Nils Qwerin: Ja, då var det ju en direktkontakt mellan oss, vi på upphandlingssidan och myndigheten.

Julia Peralta: Nej, det var för litet?

Nils Qwerin: Ja, det var för litet helt enkelt.

Julia Peralta: Men sedan, vad hände sedan när du väl hade gjort den här, bestämt att så här skall den här upphandlingen se ut och godkänt det. Vad hände sedan?

Nils Qwerin: Ja, vi gjorde då en upphandling. På den tiden gick det till så att Statskontoret fattade ett beslut som en gjorde på upphandlingssidan, att vi skall välja den här leverantören. Och sedan måste vi gå till Regeringen för att få, som det hette, ett bemyndigande att göra det. Så att alla ärenden som var över, från början var det över trehundratusen kronor, fick vi gå till Finansdepartementet med en skrivelse och begära bemyndigande som det hette, för att teckna avtalet med. Och då skedde då en egen prövning också i Finansdepartementet och i Regeringen. Så småningom tecknades då avtalet av Statskontoret och utrustningen levererades. Då gjorde vi leveransprov på det här för att se att det fungerade helt enkelt. Och sedan betalade vi utrustningen och myndigheterna fick betala hyra till oss.

Julia Peralta: Och sedan, följde du upp, eller gjorde utredningsenheten det?

Nils Qwerin: Nej, det gjorde ju vi mestadels. Ja, och jag menar, har man väl installerat ett system sedan började det ju växa så småningom. Då var det ju en process att skaffa tilläggsutrustning och hela …

Julia Peralta: Och om någonting gick sönder eller inte fungerade så handlade det om att byta det eller?

Nils Qwerin: … byta det, eller tvinga leverantörerna att ta ansvar för det. Det fanns ett antal sådana fall där vi, ja, då gick det snett helt enkelt, va . Så det var våldsamma diskussioner med leverantörssidan, vad man skulle göra åt det.

Julia Peralta: Hade du också redovisningsansvar gentemot Statskontoret centralt, hade du en chef eller hur såg organisationen ut, om man säger så, det du kommer ihåg.

Nils Qwerin: Ja, det jag kommer ihåg. När jag började -71 då blev jag anställd på, jag måste erkänna, jag kommer inte ihåg vad det hette men det hette antagligen upphandlingsenheten eller någonting sådant. Chef för den var en person som hette Lennart Nordström och i den grupperingen så fanns det två stycken underavdelningar. Dels de som sysslade med den rena upphandlingsverksamheten och där jobbade jag. Och dels en liten gruppering som ansvarade för Statens datamaskinsfond, som det hette. Det var de som höll i pengarna och hyrde ut utrustning till myndigheterna. Den här andra enheten, den var ganska liten, en fyra-fem människor. Den viktigaste enheten var ju upphandlingssidan, helt enkelt, va. På den sidan så var det en person som hette Torsten Frank, chef eller ansvarig för det området och under honom så fanns då ett antal, fem olika grupper, om jag kommer rätt ihåg som hade ansvar för olika sektorer, förvaltningar och i de här grupperna, då hanterade man en krets av myndigheter helt enkelt eller någonting sådant.

Julia Peralta: Men så småningom blev du chef …

Nils Qwerin: Så småningom blev jag chef för det här, ja. Jag blev chef för, det måste ha varit någon gång under 80-talet som jag blev chef, ja.

Julia Peralta: OK, det var under 70-talet så …

Nils Qwerin: … fanns jag i den här grupperingen helt enkelt.

Julia Peralta: Du fanns i den här upphandlingsgrupperingen?

Nils Qwerin: ja, just det och min chef, det var Torsten Frank, hette han, va. Han var en utomordentlig duglig och kunnig person. Han hade varit hålkortsoperatör, alltså han kunde programmera hålkort, hålkortsmaskiner, när man gjorde det med sina mystiska sladdar. Han var väldigt konsekvent och rättrådig och han skapade en kultur på den tiden då om att man skulle uppträda juste och värdigt och korrekt. Så jag tror att många av upphandlarna i min generation, de formades av den här personen, Torsten Frank. Vi lärde oss hur det skall gå till och att beslutsunderlag skall vara korrekta och rättrådiga.

Julia Peralta: Och noggranna …

Nils Qwerin: … noggranna, absolut, ja och uttryckta på en svenska som är korrekt. Det var mycket viktigt att inte slarva med svenskan.

Julia Peralta: Så det var allt från form till innehåll?

Nils Qwerin: Det var allting från form till innehåll, ja just det.

Julia Peralta: Ja, sådär såg det ut. Sedan så ansvarade var och en utav er för …

Nils Qwerin: En krets av myndigheter, ja inne i upphandling …

Julia Peralta: Men mot Finansdepartementet, vem, fanns det en som ansvarade eller var det också …

Nils Qwerin: Ja, det var väl närmast Torsten Frank i så fall.

Julia Peralta: Som hade den här redovisningsansvaret.

Nils Qwerin: … även om vi fick också redovisa för man lärde ju känna de här personerna så småningom ganska väl som satt i Finansen, helt enkelt, va.

Julia Peralta: Men också de här myndigheterna. Hur fungerade det, hade myndigheterna också representanter?

Nils Qwerin: Man kan säga att man hade kontakt, ja man visste i alla fall vem man skulle prata med hela tiden, va. Dett fanns, ja, jag vet inte hur pass formellt utsedda de var men man visste exakt alltså. På skatten var det en viss person och på Polisen var det en annan person och …

Julia Peralta: Oftast en person bara eller en mängd grupper utav människor?

Nils Qwerin: Ja, det är klart att det fanns väl grupper bakom, oftast var det ju datachefen eller någonting sådant som det hette på den tiden, va som man hade att göra med, men sedan när vi gjorde själva upphandlingen, då bildades ju grupper, upphandlingsgrupper som leddes av Statskontoret. Och i dem fanns det med folk från myndigheterna, självklart, också och från Statskontoret. Det var ju en blandning, ja.

Julia Peralta: En blandning då, för att myndigheterna skulle få mer …

Nils Qwerin: Ja, jag menar det var ju allas intressen som skulle tillgodoses sedan, helt enkelt. I storupphandlingarna så fanns det grupper kanske på en fem till sju personer som hade då ansvar för att ta fram kravspecifikationen och sedan göra själva utvärderingen av anbud som kom in och sedan lägga fram ett förslag till beslut, helt enkelt, förslag till val om leverantör eller någonting sådant.

Julia Peralta: Och sedan så tänkte jag, det fanns ytterligare en sida och det var själva datorleverantörerna, eller hur, ni måste ju hela tiden kolla vad som kom nytt, eller hur. Hur gick det där till, var det också, var det samma personer eller fanns det en grupp som hade det ansvaret?

Nils Qwerin: Nej, det var samma personer som, ja, hur gick det till, ja, jag menar dels så kom ju leverantörerna självmant och berättade, hade seminarier om sina system, dels gjorde vi väldigt mycket studieresor till USA för att på den tiden måste man åka till USA till de stora företagen där för att se vad som var på gång. Så vi reste väldigt mycket faktiskt och lärde oss vad som var på gång, helt enkelt. Och självklart liksom, när IBM annonserade någon ny stordator så kom de och berättade det för oss, vad som hade hänt och sådant där.

Julia Peralta: Var det samma sak där att det fanns en person hos varje leverantör som bollade eller som ni hade kontakt med?

Nils Qwerin: Ja, eller ett antal personer för att, jag menar, staten var en väldigt stor kund, den största kunden till de här leverantörerna så självklart så hade dem försäljningsavdelningar eller försäljningsgrupperingar som var inriktade mot Statens, med försäljningsansvariga. Så att det fanns alltid en på leverantörssidan som man visste man kunde ta kontakt med och diskutera eller fråga, just det.

Julia Peralta: Vilka var de vanligaste leverantörerna?

Nils Qwerin: IBM var ju en stor leverantör, va, men IBM på den tiden var ganska hårt styrda av USA. De hade väldigt svårt att ge, gå ned, ge bra ekonomiska villkor, att ge juridiska villkor som var bra. De andra leverantörerna, vad de nu hette, Unisys och Burroughs och Honeywell och ControlData, de var betydligt flexiblare så att de hade lite lättare att vinna upphandlingar. De kunde gå in med lägre priser eller gå med på de avtalsvillkor som vi, vi var ganska hårda när vi ställde villkor för att juridiska avtal, juridiska villkor kring själva upphandlingen och sådant där var vi ganska hårda och där hade IBM inledningsvis väldigt svårt att acceptera de avtal. Man fick inte lov i Sverige helt enkelt att acceptera för …

Julia Peralta: Det de erbjöd, villkoren?

Nils Qwerin: Nej, just det, alltså det amerikanska moderbolaget styrde IBM ganska hårt och de fick inte gå med på de villkor som vi ville ha i Sverige därför hade IBM lite svårt, faktiskt, va. Det var en stor leverantör men de hade lite svårt att vinna till upphandling. En leverantör som var väldigt framgångsrik, det var Unisys eller de hette kanske Sperry på den tiden. Bull eller Honeywell var en annan stor leverantör som var framgångsrik. Control Data var en stor leverantör också, kanske fanns i högskolesektorn.

Julia Peralta: Alla amerikanska?

Nils Qwerin: Alla amerikanska, det fanns inga Europeiska, nej inte på den tiden. Och ja, så småningom blev Digital Equipment som de hette, DEC, också en stor leverantör med. Men här under 70-talet så handlar det ju om stordatorer på den tiden. Sedan kom ju helt andra linjedatorer och då blev det en helt ny krets av leverantörer och sedan kom ju persondatorer under 80-talet eller något sådant där och då blev det ytterligare en krets av leverantörer.

Julia Peralta: Nu har jag förstått att din roll, var och en utav de personernas uppgift, vad kan vi säga, än så länge har vi kommit fram till att det var mångbottnat, dels mot finans, dels mot myndigheterna, dels mot leverantörerna och sedan också internt mot avdelningarna, utredningsavdelningarna. Fanns det någon annan …

Nils Qwerin: Så småningom så försvann ju utredningsavdelningarnas inblandning i myndigheterna för att de blev inte så viktiga. Det minskade under 70-talet, helt enkelt och den rollen föll bort från Statskontoret så att säga, va. Statskontoret var inte inblandad i den direkta systemutvecklingen på samma sätt som man var inledningsvis helt enkelt.

Julia Peralta: Just det, när ni fick mera en kontrollerande uppgift. Men fanns det andra, kan du komma på ytterligare aspekter?

Nils Qwerin: Det fanns ju en annan aspekt som dök upp så småningom som har att göra med standardisering och ergonomi och sådant här. Ergonomi blev väldigt viktigt faktiskt för Statskontoret och det första steget togs när man upphandlade terminaler till Bilregistret i början på 70-talet därför att på den tiden så hängde tangentbordet ihop med terminalen. Det var sammanbyggt och då gjorde Statskontoret det revolutionära att man sade att tangentbordet skall vara avskilt, man skall kunna flytta det från terminalen och då var det ett stort framsteg att skapa en bättre arbetsmiljö, helt enkelt. Så småningom så fokuserade vi mycket på strålningsfrågor, hur mycket terminaler strålar, va och fokusera-

de på läsbarhetsfrågor, hur tydlig skärmen och hur bra den är för ögat och mycket sådant och på ljudnivåer från terminalerna. Det var också en viktigt fråga, va.

Julia Peralta: Hur gick det här till, den här arbetsmiljöaspekten, hur fungerade det. Varför hamnade det hos er?

Nils Qwerin: Jo, för det var en, det var naturligt att när man upphandlade utrustning så ställer man krav. Det var då man hade muskler, annars hjälper det ju inte att säga att jag vill ha en ergonomiskt riktig terminal men om du skrev in kraven i en kravspecifikation och går till branschen så får de bjuda på det, va. Det var då man hade muskler och genomslagskraft. Det var ju sättet att driva det. På samma sätt så drevs ju, skall vi säga, andra typer av standardiseringsfrågor. Idag så är det ju väldigt naturligt att om jag köper en PC så vet jag att jag kan använda vilket program som helst och jag kan koppla ihop PC i ett nätverk, men på den tiden så var det inte så utan, alla leverantörerna hade olika operativsystem med olika kommunikationsprotokoll och det var inte alls självklart att man kunde samverka helt enkelt. Därför drev vi ganska hårt på den tiden också standardiseringsfrågor, bland annat, hur terminaler skulle kommunicera med sina stordatorer. Då föreskrev vi vissa typer av protokoll och sådant.

Julia Peralta: Och så småningom kom också det här med att myndigheterna skulle samarbeta sinsemellan och man skapade också även stora register som var lite över myndighetsgränserna och sådär och då var väl det här med standardisering …

Nils Qwerin: Blev viktigt, ja. Ja , det blev det ja, men det det var ju liksom långt senare in på 90-talet egentligen, det hände, va.

Julia Peralta: Det här med arbetsmiljö, var kom det ifrån, var det Finansdepartementet, var det någonting som kom upp i Riksdagen eller hur fick ni ta in den här aspekten i ert arbete?

Nils Qwerin: Jag måste erkänna att jag kommer inte riktigt ihåg vad som var drivkraften, alltså. Man skall komma, möjligen de fackliga intressenterna påverkade, tror jag, Statskontoret en hel del, ja. Därför att under den här perioden så kom MBL-lagen och under de första åren som MBL-förhandlade vi alla anskaffningsbeslut med de centrala fackorganisationerna så att om vi vill köpa en viss typ av terminaler så förhandlade vi med TCO, var det mest, om det var rätt val, så att säga.

Julia Peralta: Där kommer ytterligare en aktör.

Nils Qwerin: Ja, det är en aktör, du har rätt, ja. Så att och de drev ju ofta de här frågorna. Jag tror att vi tog ganska mycket hänsyn till dem helt enkelt, famförallt när det gällde strålningsfrågor och när det gällde ergonomifrågor för terminalens läsbarhet och sådant. Då blev de väldigt aktiva helt enkelt, så att det var ytterligare en aktör men de kom ju först in i och med MBL-lagen.

Nils Qwerin: Vi hade då ett ganska nära samarbete med dem, framförallt TCO. SACO var aldrig riktigt intresserade, men TCO-S som de hette, va, var väldigt intresserade. Och det fanns en del personer där som var väldigt drivande, det var en person som hette Peter Magnusson. Jag vet inte om du har läst den här boken om Statskontoret, där finns ett avsnitt som han har skrivit, Peter. Peter har skrivit där och han jobbade väldigt nära oss, faktiskt. Vi informerade honom om vad som var på gång och TCO var liksom då naturli-

ga motpart. LO var inte, LO hade inga medlemmar i myndigheterna, men TCO-1 hade medlemmar fast på myndigheterna och SACO var aldrig riktigt intresserade.

Julia Peralta: Men det var ju tjänstemannaförbundet, statliga tjänstemän, så det var mer naturligt att det var just de. Kan du komma på flera aktörer som. Det låter som att det var en väldigt mångdimensionerat arbete.

Nils Qwerin: Jo, men det var det. Man kände att man var i centrum på något sätt. Och det här växte ju på alla håll och kanter och, men det är därför, det var ju som så att när myndigheterna behövde någonting, om det så var ett skivminne, va, två terminaler till, så skulle de vända sig till Statskontoret. Och då skulle vi godkänna det. När sedan, volymerna växte ju sedan, blev det ju totalt ohållbart med central upphandling så småningom. Så småningom när persondatorerna kom under 80-talet, då gick det liksom inte att göra centralt individuella upphandlingar för myndigheterna utan då bytte vi teknik, men det här ligger efter 1980. Då började vi istället teckna, som det hette avropsavtal, alltså avtal som myndigheterna kunde använda när de skulle köpa fler grejor helt enkelt eller någonting sådant, va. Så småningom så avskaffades ju den här Datamaskinfonden också.

Julia Peralta: Det decentraliserades och det skulle tas bort, det blir liksom centraliserat?

Nils Qwerin: Ja, just det. Det skapades ju faktiskt en lånemöjlighet i Riksgälden så att myndigheterna kunde låna pengar där för sina investeringar och sedan betala tillbaka till Riksgälden istället. Den roll som vi hade haft med Datamaskinfonden överfördes till Riksgälden, helt enkelt. Och min stora insats, det var nog att jag såg till att man avvecklade det här systemet med en centralfond och började istället använda avropsavtal. Jag gjorde de första av sådana upphandlingarna om avrop. Det var jag som föreslog att man skulle göra på det sättet istället, helt enkelt. Det skedde någon gång under 80-talet eller någonting sådant, mitten av 80-talet eller någonting sådant.

Julia Peralta: Sedan jobbade du kvar inom Statskontoret efter det?

Nils Qwerin: Jag jobbade kvar inom Statskontoret, ja. Men jag blev chef för andra avdelningar sedan som mer handlade om IT-infrastruktur och standardiseringsfrågor och så jag jobbade kvar, inte så mycket med upphandlingsfrågor. Jag hade ett par inhopp, där var jag chef under korta perioder. Från början så byggdes systemen individuellt för myndigheterna. Det var skattesystem, det var Polisen, det var AMS, de byggde åt sig själva. Så småningom så blev det ju mer aktuellt att de skulle utbyta information med varandra va och då blev ju klart standardiseringsfrågorna ytterligt viktiga att man skulle standardisera informationsutbytet med varandra och teknikerna för det, va. Det blev då en, vi kallade det för IT-infrastruktur och då blev det en viktig uppgift att se till att det skedde så mycket som möjligt, standardisering.

Julia Peralta: Du är pensionär idag …

Nils Qwerin: Jag har gått i pension, ja.

Julia Peralta: Var du kvar på Statskontoret ända till din pension?

Nils Qwerin: Ja, jag var kvar, ja. Då var jag mer, jag bytte alltså roll ett antal gånger innan.

Julia Peralta: Det fanns den möjligheten …

Nils Qwerin: Det fanns det. Ja, just det.

Julia Peralta: En myndighet i förändring … Om du bara försöker minnas, tänka tillbaka på den här tiden, på 70-talet. Kan du tänka något som du, om jag säger Statskontoret, 70-talet, något som du bara, ah det här, som du får upp i huvudet direkt.

Nils Qwerin: Nej, alltså, det är nog känslan av att det var en väldigt dynamisk organisation och en central instans och viktig instans inne i statsförvaltning där man hade en väldigt bra överblick av vad som var på gång i förvaltningen. Det var ganska hårt och tufft att jobba där. Det gällde att vara duktigt, man fick jobba ganska hårt.

Julia Peralta: Och vaken kan jag tänka mig. Det var så pass många aktörer och många aspekter, att tänka på.

Nils Qwerin: Men, det är väl liksom en känsla som jag … när jag tänker tillbaka på det att man kände sig ganska viktig eller man gjorde en, många av oss var ju beskälade på något sätt att vi tyckte det var fint att jobba för statsförvaltningens utveckling. Man kände det, många var lätt idealistiska. Jo, men det var, man deltog i en utveckling som var viktig på något sätt …

Julia Peralta: Fanns det utbildningar inom Statskontoret. Jag tänkte på det här liksom rationaliseringen, det är ju en ideologi. Fick ni lära er att liksom tänka i rationella termer, hur gick det till?

Nils Qwerin: Jo alltså, Statskontoret hade något som hette aspirantutbildning som fanns väl under hela 70-talet, då man valde ut, man annonserade externt helt enkelt, va, fick folk söka. Då var det mycket unga, duktiga människor som sökte till den där utbildningen och under 70-talet var det säkert tusentals personer som sökte till den här utbildningen. Sedan valdes då ut en tjugo-trettio stycken så att de fick genomgå en utbildning om ett eller två år i Statskontoret samtidigt som de fick jobba. De fick då en grundläggande, skall vi säga, träning i rationalisering, och i utredning framförallt, kanske, ja. Man blev professionell utredare. Så det var ett viktigt inslag i verksamheterna.

Julia Peralta: Men du gick inte igenom några, sådan utbildning?

Nils Qwerin: Nej, det gjorde jag inte. Jag kom in här från ett annat håll, så att säga, men klart att man lärde sig liksom hur en utredning skall gå till och hur man lägger upp det.

Julia Peralta: Om du tänker på den gruppen du jobbade med under den här tiden, fanns det andra utbildningsbakgrunder eller låg de flesta i, liksom närheten av din utbildningsbakgrund?

Nils Qwerin: Ja, det låg, alltså det fanns ju en hel de jurister och sådant med. Men man måste ha en grundläggande teknisk kunskap annars förstod man inte vad det gick ut på. Jag skulle tro att vi var väl naturvetare, mestadels, som jobbade på upphandlingssidan, resten av Statskontoret var ju mer samhällsvetare och ekonomer och jurister.

Julia Peralta: Men här fanns det, det var liksom viktigt med det tekniska?

Nils Qwerin: Ja, man behövde inte vara djupt tekniker för de kunde man konsulter till, va … men man måste ha en slags överblick av hur tekniken fungerar och vart den var på vägen, helt enkelt, va.

Julia Peralta: Är det något jag har missat att fråga dig om?

Nils Qwerin: Jag vet inte, ja, det är inte så ofta jag tänker på den här verksamheten så att säga. Det är så länge sedan, va. Nej, alltså, mitt grundintryck är att det var jävligt kul,

Julia Peralta: Ja, du sade det, en dynamisk, rolig tid, utmanande …

Nils Qwerin: Utmanande, ja. Och det var duktiga människor som fanns i den här kretsen, intellektuella och …

Julia Peralta: Fanns det något hinder någonstans, fanns det något som du kommer ihåg, det här var problematiskt, Gud vad jobbigt att ta sig igenom den biten eller det bara flöt på?

Nils Qwerin: Nej jag upplevde att det flöt ganska mycket på. Man fick väldigt stor frihet att göra vad man ville, men vad som var väldigt viktigt, det var ju språket, hur man formulerade sina utredningar och det var oerhört noggrant alltså. Jag kommer ihåg att när jag själv kom in då som mer som naturvetare så tog det ett tag innan man lärde sig att använda språket med precision helt enkelt. Ja, just det för det måste man ha om man skall och när man, vi skrev ju mycket till Regeringen och bad om tillstånd och bemyndigande och då måste man uttrycka sig.

Julia Peralta: Men det kan jag tänka mig att det handlar om att vara en viktig kommunikatör för att det var inte bara Regeringen, det var, som sagt, det var myndigheter, det var leverantörer, och jag kan tänka mig att det var lite skillnader också i vilket språk man skulle använda …

Nils Qwerin: Ja, ja just det och framförallt så ja, just det och man lärde sig också liksom hur man skulle lirka fram beslut och finna kompromisser och hur man skulle uttrycka det i skrift, va. Och det var väldigt ovant när man kom in som ung och ny att börja använda språket med en mycket hårdare precision, va.

Julia Peralta: Ja, då tror jag att vi är klara.

Nils Qwerin: Vad bra!

Julia Peralta: Fanns det någonstans där det inte gick att använda tekniken, alltså om vi tänker på Statsförvaltningen, var det någonstans där det var liksom totalt ologiskt och totalt äsch, det behövs inte. Det är ingen idé.

Nils Qwerin: Inte på den tiden men lite senare så dök det upp en tanke att man skulle använda AI-system.

Julia Peralta: Vad är det för något?

Nils Qwerin: Alltså artificiell intelligens, va. Vi hade en stor verksamhet på det som skulle utveckla AI-system för Statsförvaltning men …

Julia Peralta: Det slog inte igenom?

Nils Qwerin: Det slog inte igenom, nej. Det gjorde det inte, nej. Man skulle använda AI för att ge tjänstemän ytterligare automatisera beslutfattandet mycket, mycket mer, helt enkelt, va. Och man skulle analysera lagar med hjälp av det, konsekvenser av lagar och det. Så om några år så hade vi en storverksamhet kring det att utveckla men, det var ett sidospår. Det blev aldrig någonting där, men det här är, som sagt, senare under, i slutet av 80-talet, början på 90-talet. Annars så upplevde jag det som ganska oproblematiskt även om det ganska tidigt fanns kritiker som ville ifråga, som reste tvivel om det var rätt att datorisera. Det fanns en professor Lars Kristiansson i Göteborg, som var väl den första som vi uppfattade som anförde tvivel om att det var kanske inte helt, det fanns, det var inte helt nyttigt, enbart nyttigt att datorisera.

Julia Peralta: Det var inte helt oproblematiskt?

Nils Qwerin: Men så småningom kom ju då integritetsdebatten och sådant där.

Julia Peralta: Då får jag tacka dig så jätte mycket.

Nils Qwerin: Ja, tack, tack själv.